

BENDRA POZICIJA DĖL AUKŠTOJO MOKSLO REFORMOS

2005 m. gruodžio 8 d.

*Ryžtinga aukštojo mokslo reforma privalo išjudinti
kitas būtinas reformas mūsų Tėvynėje.*

PAGRINDINĖS AUKŠTOJO MOKSLO PROBLEMOS:

I. PRASTA STUDIJŲ KOKYBĖ

Studijos yra nederinamos su darbo rinkos poreikiais ir finansinėmis valstybės galimybėmis. Pirmenybė teikiama ne mokslo kokybės gerinimui, o studentų skaičiaus didinimui. Lietuvos aukštosios mokyklos nekonkuruoja tarptautinėje aukštojo mokslo rinkoje.

II. NUVERTINTAS UNIVERSITETŲ STATUSAS

Per didelis universitetų skaičius ir neakivaizdinių studijų plitimas šalyje nuvertina pačią Universiteto idėją ir universitetiniam išsilavinimui pradedami taikyti vis žemesni kriterijai. Universitetų autonomija, užuot tarnavusi akademinės bendruomenės interesams, tik stiprina universitetų uždaramą nuo visuomenės. Tai iškreipia demokratijos aukštosiose mokyklose principus ir neleidžia susiformuoti tvirtoms aukštųjų mokyklų bendruomenėms bei realiai akademinėi savivaldai.

III. NERACIONALUS AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ TINKLAS IR VALDYMAS

Universitetuose bei kitose aukštosiose mokyklose yra susiformavusi nelanksti, neimli naujovėms nomenklatūrinio tipo valdymo sistema, kurią gina asmeniškai esamos padėties išsaugojimu suinteresuota vadovybė. Aukštųjų mokyklų administracija nėra atskaitinga už savo veiklą. Būtent tai skatina neracionalų aukštajam mokslui skiriamų lėšų panaudojimą. Esama sistema leidžia reformas iškreipti taip, kad *status quo* padėties išlaikymui būtų skiriama vis daugiau ir daugiau valstybės lėšų, vengiant bet kokių esminių perraišų.

IV. STUDENTIJOS SKURDAS

Socialinis ir dvasinis studentų skurdas pasireiškia motyvacijos mokytis stoka, atsainiu požiūriu į studijas, sąmoningumo ir aktyvumo trūkumu. Didžioji studentų dalis nesidomi aukštųjų mokyklų valdymu. Neišsiplėtojusi studentų asociacijų veikla. Dabartinė studentų savivalda, užuot stiprinusi aukštųjų mokyklų bendruomenės, ugdžiusi studentų pilietiškumą, tik sunaikina jų idealizmą ir skatina apatiją.

TODĖL MES SIŪLOME:

I. NEVENGTI POLITINĖS ATSAKOMYBĖS.

Pasitelkus politinę valią būtina įvykdyti esminę aukštojo mokslo valdymo ir finansavimo sistemų reformą. Tik lygiagrečiai vykdoma abiejų sistemų pertvarka gali užtikrinti reikiamus pokyčius.

II. REFORMUOTI AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ VALDYMĄ.

Aukštųjų mokyklų nacionalinio ir vidinio valdymo sistemų reforma turi sukurti palankias sąlygas kurtis ir stiprėti aukštųjų mokyklų bendruomenėms.

Svarbiausi valdymo reformos principai:

- **Akademinės ir administracinės veiklos sričių aukštosiose mokyklose atskyrimas**
- **Aukštųjų mokyklų bendruomenių stiprinimas**

Būtinai pertvarkymai:

A) Aukštųjų mokyklų tarybų sukūrimas.

Siekiant aukštųjų mokyklų autonomiją derinti su atskaitomybe visuomenei, būtina iš principo atskirti akademinės veiklos lauką, kuriam kaip aukščiausias savivaldos organas vadovautų Senatas, ir administracinės-finansinės veiklos lauką, prižiūrimą už strateginius klausimus (tarp jų – rektorius skyrimo iš akademinės bendruomenės teikiamų kandidatų) atsakingos Tarybos. Aukštosios mokyklos taryba būtų sudaroma iš aukštųjų mokyklų bei visuomeninių organizacijų teikiamų socialinių partnerių atstovų, kurių sąrašą tvirtintų Švietimo ir mokslo ministerija.

B) Studentų savivaldos reforma ir studentų organizacijų decentralizacija.

Iš esmės ydingos dabar veikiančios studentų atstovavimo sistemos reforma privalo atsispindėti rengiamame aukštojo mokslo sistemos 2006-2010 m. plėtros plane. Siekiant aukštosiose mokyklose sustiprinti studentų bendruomenės ir realiai įtraukti juos į aukštųjų mokyklų valdymą, būtina išspręsti du uždavinius. Pirmą, remiantis įprastais rinkiminės demokratijos principais, įgyvendinti studentų savivaldos teisę. Antra, panaikinti kai kurioms studentų organizacijoms iki šiol taikomas privilegijas, dalyvaujant aukštųjų mokyklų valdyme, o finansinę paramą studentų akademinėms, politinėms ar profesinėms asociacijoms skirti pagal paraiškas ir viešus konkursus.

III. PERTVARKYTI STUDIJŲ FINANSAVIMO SISTEMĄ.

Aukštojo mokslo finansavimo reforma turi užtikrinti finansinę studentų atsakomybę. Sistemos finansavimas, kurio pagrindas būtų studento krepšelio įvedimas, turi remtis trimis šaltiniais - studentų įmokomis, valstybės dotacijomis ir privačiomis lėšomis. Tik įtvirtinus konkurencijos tarp aukštųjų mokyklų principą, būtų sudarytos sąlygos gerėti studijų kokybei.

Svarbiausias finansavimo reformos principas:

- **Mišraus finansavimo modelio sukūrimas**

Būtinai pertvarkymai:

A) Valstybės garantuojamos paskolos.

Įvesti mokamą mokslą leistina tik valstybei užtikrinus studentams galimybę gauti lengvatines ilgalaikes paskolas pagal realius įkainius. Geriausiai besimokantiems bei socialiai remtiniams studentams turėtų būti skiriamos stipendijos, kurių pakaktų studijų kaštams padengti. Stipendijos negali būti skiriamos už aktyvumą visuomeninėje veikloje.

B) Nustatyti valstybės prioritetai.

Papildoma valstybės parama aukštajam mokslui turi būti skiriama prioritetinėms ir strategiškai svarbioms mokslo sritims bei toms disciplinoms, kurioms reikalingos brangios technologijos, tačiau toks valstybės įsikišimas neturi iškreipti laisvos konkurencijos tarp aukštųjų mokyklų principo.

C) Verslo struktūrų įtraukimas.

Reikia sukurti mechanizmą, skatinantį verslo struktūrų įsitraukimą į aukštųjų mokyklų veiklos organizavimą bei finansavimą.